

Harmadik óra

Téma: színek

Nyelvtani rész: egyes számú partitívusz

Nyelvtan + gyakorlatok:

Partitívusz:

- nem csak egyes számú, hanem többes számú partitívusz is van a finn nyelvben; mi egyelőre csak az egyes számúval foglalkozunk;
- alapjelentése: „határozatlan mennyiség, valaminek a része”.

Hogyan képezzük?

- partitívusz ragja: **-a/-ü; -ta/-tä; -tta/-ttü**;
- csak névszókat tehetünk partitívuszba.

1. **többtagú** (= több szótagú, vagyis egynél több magánhangzó van benne), **rövid magánhangzóra végződő** tövek után **-a/-ü** a rag

talo (ház) → *taloa*
pöytä (asztal) → *pöytäü*

2. **hosszú magánhangzóra vagy kettőshangzóra** (= két különböző magánhangzóra) **végződő** tövek után, illetve **mássalhangzóra végződő** szavak után **-ta/-tä** a rag

työ (munka) → *työtä*
mies (férfi) → *miestä*

3. **-e-re végződő** tövek után **-tta/-ttü** a rag

huone (szoba) → *huonetta*
kone (gép) → *konetta*

Eddig egyszerű is lenne a dolog, azonban vannak egyéb, sajátosan viselkedő csoportok. A szótárakban a szavak harmadik alakjaként a partitívusz van feltüntetve. Tehát vagy úgy tanuljuk meg az alakokat, hogy minden egyes csoportot memorizálunk, vagy a harmadik alakokkal együtt sajátítjuk el a szavakat, és idővel ráérezünk a ragozásukra.

Lássuk akkor a többi esetet:

- a **-nen** végű szavak esetén a **-nen-t** levágjuk, és egy **-s** kerül be a helyére, amihez hozzákapcsoljuk a **-ta/-tä** ragot

nai|nen (nő) → *nai^sta*
ihmi|nen (ember) → *ihmi^stä*

- a **-si** végű szavak esetén a **-si-t** levágjuk, és a helyére kerül a **-tta/-ttü**

kä|si (kéz) → *kättä*
ve|si (víz) → *vettä*

- az **-uus/-yys**, illetve a **-Vus/-Vys** (V= vokaali, vagyis bármilyen magánhangzó az **-us/-ys** előtt) végű szavaknál levágjuk az **-s-t**, és hozzákapcsoljuk a **-tta/-ttü** ragot

totuu|s (igazság) → *totuutta*
syvyy|s (mélység) → *syvyyttü*
rakkau|s (szerelem) → *rakkautta*

- az **-i** végű szavak csoportja talán a legnehezebb, mert ott több lehetőség is van:

- az **-i nem változik** meg, és csak hozzákapcsoljuk a szóhoz az **-a/-ä** ragot

pankki (bank) → *pankkia*

- az **-i -e-re** változik, utána hozzákapcsoljuk az **-a/-ä** ragot

lehti (falevél) → *lehteä*

- az **-i kiesik**, majd hozzákapcsoljuk a **-ta/-tü** ragot

kiel|i (nyelv) → *kieltü*

Nem szabad kétségbe esnünk ezt látva. Bár most talán hihetetlennek hangzik, de a használat és a gyakorlatok során egyre jobban megragad majd bennünk, mikor mi történik.

- és vannak még **rendhagyó alakok**, amelyeket szimplán meg kell tanulni

lapsi (gyerek) → *lasta*
lumi (hó) → *lunta*
meri (tenger) → *merta*
veri (vér) → *verta*

Fontos még, hogy megtanuljuk a személyes és a mutató névmások partitívuszi alakjait, mivel ezek általában egyrészt rendhagyóan ragozódnak, másrészt gyakran használjuk őket.

<i>minä</i>	→	<i>minua</i>	<i>tämä</i> (ez)	→	<i>tütü</i>
<i>sinä</i>	→	<i>sinua</i>	<i>tuo</i> (az)	→	<i>tuota</i>
<i>hän</i>	→	<i>häntä</i>	<i>se</i> (az, élettelen dolog esetén)	→	<i>sitä</i>
<i>me</i>	→	<i>meitä</i>			
<i>te</i>	→	<i>teitä</i>			
<i>he</i>	→	<i>heitä</i>			

1. gyakorlat: tedd partitívuszbba a következő szavakat!

auto	(autó)	talo	(ház)
huone	(szoba)	kakku	(torta)
kone	(gép)	lyhyt	(alacsony)
mies	(férfi, férj)	nainen	(nő)
! lumi	(hó)	! lapsi	(gyerek)
likainen	(koszos)	! nuori	(fiatal)
! suuri	(nagy)	! vesi	(víz)
! vuosi	(év)	! talvi	(tél)
! pieni	(kicsi)	kaunis	(szép)
vieras	(vendég)	olut	(sör)
kirves	(fejsze)	mainos	(reklám)
väsnynt	(fáradt)	tanssijatar	(táncosnő)
! Suomi	(Finnország)	syvyys	(mélység)

rakkaus	(szerelem)	poika	(fiú)
työtön	(munkanélküli)	onneton	(boldogtalan)
puhelin	(telefon)	avain	(kulcs)

Kérdés, hogy mikor kell használni a partitívusz egyes számú alakját?

- egyrészt az egynél nagyobb számnevek után; tehát, ha valamiből 2, 3, 4... darab van, akkor az a valami, amiből egynél több van, partitívuszba kerül

kaksi omena (két alma)

- a *monta* (sok), *pari* (pár, néhány), *puoli* (fél) szavak után is partitívuszba kerül a névszó

monta kirjaa (sok könyv)

pari vuotta (néhány év)

puoli tuntia (fél óra)

- a nem megszámlálható anyagnevek esetében

Kupissa on kahvia. (A csészében kávé van. – nem tudom, hogy mennyi, nem megszámlálható)

- tagadás esetén az igei állítmány tárgya partitívuszban áll

En lue kirjaa. (Nem olvasok könyvet.)

- ha az alany létét tagadjuk, akkor is partitívuszt használunk

Talossa ei ole ihmistä. (A házban nincs ember.)

- udvariassági kifejezésekben, köszönésekben

Hyvää päivää! (Jó napot!)

Hyvää joulua! (Boldog karácsonyt!)

- a finnben vannak olyan igék, amelyeknek meghatározott vonzataik vannak, így olyanok is előfordulnak, amelyek mellett a névszó partitívuszba kerül; például:

rakastaa (szeretni, szerelmesnek lenni) *Minä rakastan sinua.* (Én szeretlek téged.)

vihata (utálni) *Minä vihaan häntä.* (Én utálok őt.)

odottaa (várni) *Minä odotan bussia.* (Én várom a buszt.)

ajatella (gondolni) *Minä ajattelen sinua.* (Én gondolok rád.)

puhua (beszélni) + valamilyen nyelvet *Minä puhun suomea.* (Én beszélek finnül.) stb.

2. gyakorlat: most mindezek ismeretében döntsük el az alábbi mondatokban, hogy partitívuszba kell-e tenni a zárójelbe tett szavakat, vagy sem!

Viikonloppuna meille tulee monta (vieras). (Hétvégén sok vendég jön hozzánk.)

Minä ostan kaupasta kaksi (omena). (Veszek a boltban két almát.)

Minä ostan myös yksi (pallo), kolme (leipä) ja kuusi (jäätelö). (Veszek még egy labdát, három kenyeret és hat fagyit.)

Pedro rakastaa (musiikki), mutta vihaa (piano).

Hänellä on (kitara). (Pedro szereti a zenét, de utálja a zongorát. Van egy gitárja.)

Minulla on yksi (tietokone) ja kaksi (lamppu), mutta minulla ei ole (kirjoituspöytä). (Nekem van egy számítógémem, két lámpám, de nincs íróasztalom.)

Most pedig tanuljuk meg az alapvető színneveket!

musta	fekete
valkoinen	fehér
punainen	piros
sininen	kék
vihreä	zöld
ruskea	barna
oranssi	narancssárga
keltainen	sárga
violetti	lila
vaaleanpunainen	rózsaszín
harmaa	szürke

vaalean+bármilyen szín=világos... (vaaleansininen = világoskék)
tumman+bármilyen szín=sötét... (tummansininen = sötétkék)

Kérdés: Minkävärinen on? (Milyen színű?)

Minkävärinen banaani on? (Milyen színű a banán?)
Banaani on keltainen. (A banán sárga.)

Finn kultúra:

- A finnek irodalma kezdetben **latin**, majd **svéd** nyelvű egyházi irodalom volt. Maga Agricola is svéd anyanyelvű volt, így a tényleges finn nyelvű irodalom igazából a **XIX. század második felétől** vette kezdetét.
- A finn himnusz: **Maamme-laulu** szerzője Johan Ludvig **Runeberg**. Szintén svédül írta még műveit.
- A **Kalevala** megjelenése **1835**-ben bizonyította, hogy finnül is lehet irodalmat művelni. **Elias Lönnrot** gazdag hagyományokkal rendelkező finn népköltészeti alkotásokból állította össze ezt az eposzt.
- Az első igazi finn nyelvű író **Aleksis Kivi** volt. Egyik híres műve a **Seitsemän veljestä** (Hét testvér) című regénye.
- A finn nyelvű líra első nagy mestere **Eino Leino**.
- A finn irodalomban erős a realista próza hagyománya, amely gyakran a kisemberek és a szegény rétegek ábrázolásában mutatkozik meg. A két világháború között ezt az irányzatot képviselte F. E. **Sillanpää**, aki **1939**-ben **irodalmi Nobel-díjat** kapott.
- A mai finn irodalomban számos irányzat él egymás mellett. A prózát egyaránt művelik a hagyományos realizmus, a modernizmus és a posztmodernizmus szellemében.

Szorgalmi feladat:

Tedd partitívuszba a zárójelben szereplő szavakat!

Eläintarhassa asuu viisi tiikeriä...

3	(norsu)	18	(käärme)
20	(jänis)	10	(ilves)
17	(apina)	13	(hirvi)
4	(leijona)	11	(poro)
3	(kirahvi)	9	(hylje)

Mummolla ja vaarilla on iso maatila. Siellä asuu kymmenen lehmää...

25	(kana)	3	(hiiri)
4	(kukko)	8	(hevonen)
13	(kalkuna)	5	(sika)
17	(lammas)	12	(porsas)
15	(koira)	38	(pentu)
33	(kissa)	6	(kirppu)

3. óra szószedete:

talo	ház
pöytä	asztal
työ	munka
mies	férfi, férj
huone	szoba
kone	gép
nainen	nő
ihminen	ember
käsi	kéz
vesi	víz
totuus	igazság
syvyys	mélység
pankki	bank
lehti	falevél
kieli	nyelv
lapsi	gyerek
lumi	hó
meri	tenger
veri	vér
tämä	ez
tuo	az
työtön	munkanélküli
onneton	boldogtalan
puhelin	telefon
avain	kulcs
omena	alma
monta	sok
puoli	fél
pari	pár, néhány
viikonloppu	hétvége
ostaa	venni, vásárolni
kauppa	bolt
myös	is, szintén
jäätelö	fagyi
piano	zongora
kitara	gitár
mutta	de

se	az (élettelen)
auto	autó
kakku	torta
lyhyt	alacsony
likainen	koszos
nuori	fiatal
suuri	nagy
vuosi	év
talvi	tél
pieni	kicsi
kaunis	szép
vieras	vendég
olut	sör
kirves	fejsze
mainos	reklám
väsnyyt	fáradt
tanssijatar	táncosnő
Suomi	Finnország
Minkävärinen tämä on?	Milyen színű ez?
rakkaus	szerelem
poika	fiú
kirja	könyv
tunti	óra
kuppi	csésze
kahvi	kávé
lukea	olvasni
Hyvää joulua!	Boldog karácsonyt!
rakastaa	szeretni, szerelmesnek lenni
vihata	utálni
odottaa	várni
ajatella	gondolni
pallo	labda
leipä	kenyér
musiikki	zene
tietokone	számítógép
lamppu	lámpa
kirjoituspöytä	íróasztal

+ színek

